

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н А В К А .

Бр. 13.

Београдъ 26. Марта.

1848.

О П Р О Ш Т А Й .

(Сагласица.)

Ярко сунце зађе на заходу;
 Ал' зорвицомъ опеть ће златнима
 Сладку земљу посути зрацима,
 Съ коіомъ садъ се праштамъ при одходу.

И ты бледый сіяѣшъ мѣсече
 Сутра выше домовине м' миле,
 Гдѣ с' одгон и дође до силе;

Горки туга ахъ! тихій свѣдоце!

Ал' залуду! Мене быти неће

На земљици мое домовине,

Гдѣ м' едино среће расте цвѣће;

Тад' ты милый за мене мѣсече

Све поздравн одъ мен' поздравляе,

Горки туга ахъ тихій свѣдоце!

М. Д. П.

СРЪБСКЕ РЕЧИ.

Напомена.

Ни самъ не знамъ яко, зашто ми е пало на умъ, те самъ почео записивати речи, кое се у речнику г. Вука не налазе; и то онако, како ми е кадъ коя у безпослено мое време на умъ дошла, или у разговорѣ споменута: а садъ, кадъ се већъ толико о ѣзыку нашемъ пише, да е готово и сувише*), ставіо самъ до яко пописане ре-

*) Сувише велимъ зато, што и оно, што се пише, слабо ко на умъ узима; тако н. пр. у I. св. Гласн. напоменуто е, да е око најважнѣгъ прилагателногъ „народный, ня, нѣ,“ іошъ пређе неколико година уздисано, па Нов. Читал. и данасъ се нѣмъ поносе. — Кадъ бы се едипуть правила утврдила, добро бы было онда (а и садъ) поставити едну книжевну контролу; па да се за сваку овакову, јавно у очн падајућу, погрешку, у кое общеплезно заведење одређена глоба наплаћуе (шальиво)!!

чи у редъ, и са описанѣмъ читаюћемъ свету предаемъ њ; па ако се одъ њи и 10 нађу, кое не бы познате быле, и то ће доста быти.

Мало има речій, кое самъ и у овомъ краю Србіе чуо, него су највише изъ уста Сремаца црплѣне; зато ће се доста њи наћи, за кое се рећи може, да су предельне. Я самъ оне речи писао, кои значенѣ у поменутоме речнику не налазимъ, и о којима мыслимъ, да безъ њи Србинъ не може башъ сасвимъ быти; а налази се іошъ доста речій, кои е значенѣ у Срему другоячѣ него овде, или е овде другоячѣ него у Срему, или речнику, — па и таковы, особито овде, доста се чуе, кое я мыслимъ да су стране (о којима може быти да се и варамъ); а ни оны ни овы у речнику не налазимъ. —

Айкача, е; великій бичъ, којимъ се волови тераю, кадъ се оре; а и женско, кое слабо ради, него само шврля и ковшта лупета, зове се: *айкача*, и *айкара*.

Ближливъ, а, о; н. пр. платно, кое е пуно близній.

Бора, е; die Falte.

Босорка, е; поругателна речъ за стару бабу.

Бочити се, илѣ се; бочити се съ мыслима; бити се по памети; не споразумевати се съ кимъ.

Бршити, илѣ; спице у точакъ ударати; паочити коло.

Вабнути, елѣ; саврш. одъ *вабити*.

Варинути, елѣ, саврш.; уклонити што н. пр. главу, кадъ оће ко да удари по нѣой.

Вашацъ, шца; болъ некій на табану, кои съ почетка сврби само.

Велеприти се, илѣ се; поносити се у говору, и само као крозь зубе едва што говорити.

Весакъ, ска; гласъ, одзивиъ (ехо), кои се у ноћи чуе. Одо на *сесака*.

Глагольити, илѣ; говоркати, поговарати; чує се редко и то одъ стары людій.

Глогаѣ, тиа, о; лебѣ одъ нечистогъ, неуреѣногъ жита рѣаво умешень.

Говедарка, е; жена говедарова; а и птица една.

Двоножацъ, жца; човекъ, у разговору да се разликує одъ марве.

Десетиѣ, а; повесма огребене куделѣ или ѣте-на два и два везую се, а десетѣ овы заве-зака зове се десетиѣ.

Дожуѣенъ, а, о; едва доживльный; обычно се рекне о детету, на кое родители ни муви пасти не даду.

Доколети, елѣ; саврш.; безпосленъ быти.

Доручакъ, чка; време одъ ютра на до ручка (= Фруштук) — $\frac{1}{4}$ дана —; тако нѣвица, коя се за $\frac{1}{4}$ дана узорати може, зове се *доручакъ ораня*.

Доручати, амѣ; саврш. одъ ручати; не даде ми ни доручати.

Дочепати, амѣ; саврш. добыти што, ergreifen; дом-чати.

Довести, еделѣ; саврш. одъ ести.

Дрекъ, а; кола понявама застрѣта, да се пшени-ца на нѣма носити може.

Дречанъ, чиа, о; пунъ, едаръ па и здравъ чо-векъ.

Друсластѣ, а, о (дрльоуснастѣ); кои велике, де-беле, посувраѣене устне има.

Еведра, е; ограда одъ урвалѣне трске; а и она-кова, у кое є прошѣе (или даске) положено, као овде у Србији врльке.

Еляти, ялѣ; кои се скупе после сватова, кадъ сви оду по девойку, те еду оно ело, кое є иза зуба остало, они еляю; певаю песму.

Жадный, ил, иѣ (задный?); последний веѣ да више нема; нема ни жаднѣгъ, н. пр. кукуру-за у чардаку. *)

Жестити се, илѣ се; брижльиво око чега люти-ти се.

Жмиравъ, а, о; кои жмира; често трепѣ.

Жмирити, илѣ; несаврш. глагола *жмирати, амѣ;* свеѣа, коя слабо светли, жмири.

Забатъ, а; оно, чимъ є таванъ куѣный или и дру-ге какве зграде затворенъ; одтудъ

Забатити, илѣ; саврш. одъ: *забакивати, ѣулѣ.*

Забедити, илѣ; саврш. одъ бедити; а и

Забѣивати, ѣулѣ; што и бедити.

Забедникъ, а; кои друге радо забѣує; мусувеѣа.

*) Ове рѣчи има и у Чехи, алъ кодъ нѣн значи ни еданъ, Feiner.

Забитльивъ, а, о; vergesslich, der etwas leicht vergift; за-бывчивый, в. словарь. *)

Завевати, амѣ; о ономе, кои ясно запева или не-устройно пева, вели се да завева.

Завезакъ, зка; мала вреѣница, или и велика не пуна вреѣа жита, зове се *завезакъ*.

Зажижжати, жемѣ; што и ужижжати (у речн. ужи-зати).

Залистакъ (залисакъ), тка; у лопте оно свако на три ѣошка парче.

Занавляти, ялѣ; лединомъ, новомъ земльомъ, ви-ноградъ посипати онуда, кудъ є вода землю излокала, или кудъ є слаба.

Зановити, илѣ; саврш. одъ занавляти.

Заопуцати, амѣ; учестати, туѣи или одлазити.

Запара, е; нашао се у запари, er ist in der Verlegenheit.

Запахелити, илѣ; саврш.; види паѣело.

Заповрнути, немѣ; саврш. одъ

Заповртати, релѣ; текъ будзашто, и кудкамо кога слати, само текъ не дати мира; а и за-хтевати текъ штогодъ.

Запремити, илѣ; саврш.; противно глаголу: раз-премити.

Зацецельити, илѣ; танко, са стиснутомъ гушомъ, особито у протериваню каквомъ, говорити.

Завдати, амѣ; не дати мира коме, него га задир-кивати, было дѣломъ было речма; а

Завести, еделѣ; саврш. одъ заедати.

Збаванъ, а, о; ganzelig.

Звонцати, амѣ; дуго обилазити, изчекивати око чѣи врата, н. пр. кодъ суда.

Зилогрежельивъ, а, о; кои є на зими врло слабъ; коме є увекъ зима (у зими огрезнуо).

Зовнутъ, а, о; кои нѣ башъ сасвимъ кодъ себе.

Извиканъ, а, о; презренъ збогъ неулюдногъ вла-даня.

Издирати, релѣ; са свомъ снагомъ што морати радити. „Издире као ревка на увратина.“

(Далѣ долази.)

ПУТОВАНЪ

изъ Београда у Италию (аустрийску) прош-логъ 1847. лѣта.

(Продуженъ.)

Пробавивши у Милану 6. дана, предуземъ другимъ правцемъ путь натрагъ къ Млеткама.

*) Ове рѣчи има и у Хрѣата, одъ забити - забора-вити.

Найвише самъ желіо видѣти варошь Лоди, око кое, по казиваню пріятеля єдногъ, кои веѣъ 17. година у Итали аустрійской борави, земљодѣліе є на найвеѣемъ ступню савршенства свогъ до-терало. Пошавши у ютру изъ Милана преѣмъ преко варошице Маленяно и на 1. сатъ пре по-дне стигнемъ у Лоди. Ово є поглавита варошь окружіа Лодскогъ, лежи на десномъ берегу Аде, преко кое дрвеный сталный мостъ води. Варошь се ова звала у време Римляна Laus Romroeі (по-хвала Помпеіова). Садашня варошь ніє на ономє мѣсту, гдѣ є была у време Римляна, него є са старогъ мѣста премѣштена, гдѣ се сада налази, за време владаня цара Фридриха I.

Између више црквй, кое се у Лодію нала-зе, найдличнйя є она св. Маріє крунисане (сого-па gedimіta). Има: лицеумъ, гимназію, болни-цу, сиротинску кућу за дѣцу, семинаръ, два те-атра, хемичкй лабораторіумъ и пензюнатъ за женску дѣцу; столица епископа, окружногъ на-челништва и суда. Живе у нѣой 18.000 душа.

За око любителя земљодѣлія и скотовод-ства ништа лѣпше показати се не може него о-колине ове вароши. Цѣлый є которъ нѣнь са-ставлѣнъ изъ самы ливада, кое доведенимъ ка-наліма могу се, кадъ годъ хоѣшь, водомъ зали-ти. Свака є ливада опасана живомъ оградомъ, а ова ништа друго ніє него дрвета; а травомъ и сѣномъ съ ливада добивенимъ ране се и обдр-жаваю краве све швайцерскогъ соя; млеко се сири и прави онай сиръ, кои є подъ именовъ пармазанскй у свой Европи познатъ и тражень. Сирови мораю 6. мѣсецій стояти у стан єдной; па после долазе купци, купую и разносе. Єданъ ондашний трговаць, кои сиръ овай на шпеку-лацію узима, показао ми є смѣстиште сира, у коме самъ за 150.000. фор. самогъ овогъ сира нашао; па ми рече, да осимъ овогъ єдногъ смѣ-стишта юшь два друга има. Тамошнѣ польодѣл-ство дає по 20 на сто добитка; при свему томе, што су намети правителствени, окружни и мѣст-ни доволно велики.

Изъ Лодія, гдѣ самъ се три и полъ дана за-државао, продужимъ путь къ Кремони; варошь одъ 20.000. жит., поглавито мѣсто окружіа Кре-монскогъ. У овой се виде: црква катедрална, дворъ епископскй, палата мѣстногъ поглавар-ства, семинаръ, лицеумъ, гимназія, болница, двѣ сиротиньске куће, чувалиште за малу дѣцу, явна библиотека, инштитутъ филхармоничкй, музей нумизматичкй, збирка новаца Ювана Якова Пе-

дрота. У кући Болзези види се штатуа Канове. У башти єдногъ богатача у вароши овой видіо самъ начинѣну планину на подобіє алпійски го-ра, коя є морала имаоца доста трошка стати.

Изъ Кромене се иде преко Чиконьона, Піа-дене, Бозона и Кастилуга у Мантуу. Мантуа є позната варошь и тврдиня. Поглавито мѣсто о-кружіа мантуанскогъ. Има 20.000. душа, међу овима 2.000. Евреа. Лежи на рѣци Минчіо, изъ рѣке одвоєни канали раздѣлюю варошь на два острова, изъ кои є Мантуа саставлѣна. Канали ови саставляю єдно пристаниште, до кога лаѣе падомъ изъ мора ядраискогъ долазити могу. Ка-наль є одъ южне стране готово увѣкъ сувъ, алъ зато се у нѣму и налазе найболѣ ливаде. Каналь одъ сѣвера къ западу прави два єзера, одъ кои се єдно зове среднѣ (lago di mezzo), а друго долнѣ (lago inferiore). Къ сѣверу види се гор-нѣ єзеро (lago di sopra). Ово се изливомъ рѣке Милчіо прави. Много насипа има, одъ кои єданъ одъ г. 1.188.; но найзнаменити є насипъ, кои се зове мостъ воденичный (ponte dei molini), преко когъ се прелази на колима.

У Мантуи є столица епископа, кои има вр-ло лѣпъ дворъ, начелништва окружногъ и ва-рошкогъ; суда првогъ ступня и трговачкогъ, и финансиелногъ надлежателства. Варошь є добро сазидана и има простране улице.

Цркве су: катедрална на 5. одсѣка, осимъ капела, израѣена по плану Юлія Пиги, кои є познатъ подъ именовъ Юлія Романа; црква св. Андріє, у којой фрески Юлія Романа, двѣ иконе: умноженѣ 5. хлѣбова одъ Лаврентія Косте, дру-га: свадба ханаанска одъ Леона Албертіа.

Палата стара войвода изъ породице Гонза-га. Величанствена зграда съ многимъ живописи-ма и портретима стары войвода речене породи-це искиѣена. Палата академіє, у којой є театаръ; Бибиєна, палата Фини, старый намастырь Бзуита; кућа, кою є Юліо Романо за себе поградіо, ку-ћа семинара, палата Т., а овако се зато зове што є на форму овогъ писмена начинѣна. У овой се налазе красни живописи одъ Юлія Романа: осо-быто надвладанѣ Гиганта и любовъ Психе.

Мантуа има академію красны умѣтностй съ галеріомъ живописа, у којой међу осталима и єданъ живопись одъ Ђорѣа Склавона. Музеумъ има многе штатуе, бисте и басрениєве старе и нове, лицеумъ, гимназію, болницу граѣанску, во-єну, двѣ сиротиньске куће за дѣцу, арсеналь, семинаръ, лицеумъ, гимназію, ова последня има

свое кабинете физике и природне исторіе; три театра, одъ кои еданъ (della societa) найзнаменити е.

У вароши овой налази се збирка една живописа, коя принадлежи тамошнѣмъ едномъ богатачу, и кои бы е продао, кадъ бы ко хтѣо сву да одкупи. У Мантуи се налази една свилара, у којој пара окреће витлове; само се съ рукомъ свила са чаура скида.

Изъ Мантуе се иде у Верону преко Повербиле, Мезекана и Вила-Франке; ова особито е лѣпа варошь. Поля изъ Мантуе къ Верони идући пириномъ су засѣяна.

Вративши се преко Вероне истымъ онимъ путемъ, коимъ самъ и у Миланъ ишао, у Млетке натрагъ, нехтѣнемъ водомъ у Трестъ се повратити; него сувимъ путь къ посленъой одъ поменути вароша предуземеъ. И тако оставивши по другій путь Млетке преѣмъ преко Местре, Скорза, Тревиза, Одерза, Моте, С. Вито, Удине, Палманове, Горице и т. д. и доѣмъ у Трестъ.

(Край слѣдуе.)

ОБЗОРЪ КНИЖЕВНЫЙ.

Вена пресуда о „Смилу,“ стихотворилъ сачиненіяма г. Д. Михайловића.

Ridentur mala qui componunt carmina.
Horatius.

Изъ точногъ и езреногъ познаваня сваке струке наука изведена су и у редъ ставлѣна нека извѣстна, зрѣлымъ расуѣнѣнѣмъ докучена, а пречемъ и болѣмъ усавршенствованю потребна правила, кои се особито сасвимъ не развѣне и до зрѣлости не дошавше умне силе, у покушаваню на каквогъ производа свогъ, строго придржавата мораю. И само стихотворство дакле, као една одъ свию спадаюћи у кругъ слободны наука најблагородниа, ограниченость здравогъ разума избѣћи не могући, на многостручна е правила сведено. Свакій пѣваць избранымъ за опѣванѣ по вольи предметомъ онда не текъ стихотворства главну цѣль достићи моћи, ако га у руво правогъ стихотворства обући узме; а да бы му ово лакше за рукомъ изшло, треба предузетый предметъ по установлѣннмъ веѣмъ правилима вѣшто да удеси. Стихотворства е главна цѣль: разумъ читателя лѣвымъ и новымъ, на истини или истинopodobію основанымъ зананѣмъ упознати, а чувства вѣштымъ едно изъ дру-

гогъ излазећимъ преласкомъ, забавляти и увеселявати. Изъ овогъ слѣдуе, да стихотворство треба да буде самостално и истинито; самостално не пакъ текъ онда быти, ако чувства надъ здравымъ разумомъ претегу не одрже. Често се догађа, да чувства, силнымъ дѣйствомъ опѣваюћегъ предмета ухиѣена, хоће здравый разумъ одъ саучастія сасвимъ да исключе, у овакомъ афекту пѣваць налазећи се не треба сасвимъ богињи чувствованя да се преда, него здравымъ разумомъ чувствама у највећемъ кипеню своимъ потребну границу да положи, иначе гдѣ чувства здравый разумъ надвладаю, съ онимъ производомъ быва, као съ лаѣомъ на брзој усколебаной води безъ вѣштогъ управителя; ако срећно у край доплови, више одъ слѣпогъ случая него одъ вѣштине управителя зависи. У продуженю обширнѣгъ опѣваня мора пѣваць избраномъ предмету давати сходанъ составъ, природанъ течай, намѣреню приличанъ прелазъ, чувствителный, али на здоровомъ разуму основаный изражай и цѣломъ прикладно сравнѣнѣ. Да бы сва ова пѣваць точно пазити могао, треба јошъ прво: да савршено познае предузетый предметъ; друго, да бы свакој частици избраногъ предмета приличне свойственности дати, ясно изразити и живо представити могао, треба да има языкъ сасвимъ у власти. Ово су потребна правила тако названогъ художественогъ стихотворства. Будући да е и у Смилу стихотворство художествено быти хотѣло, зато, да се ясно види колико е труда сачинитель око познаваня исты правила, као најпотребнѣгъ средства къ достиженю свое цѣли, положію, я љу овдѣ само неколико предмета по наймогућіој краткости критички прегледати, и шта гдѣ оскудѣва показати, а умный не читатель по овимъ и на друге праведно заключенѣ чинити моћи.

(Край слѣдуе.)

НАДГРОБНИЦА

ОТЦУ ВОЙВОДИ ЦИНЦАР - ЯНКУ,

преминушемъ г. 1833.

„Не причина мача душманина,

„Нег' едина Вышнѣга судбина

„Одъ милога рода ме истрже:

„Болѣ данасъ, него што бы сутра,

„Вѣруй ты кешъ найдалѣ заутра

„Къ мени доћи у вѣчность што брже.

Тома Цинцар-Яковичъ,
Слушатель православны наука прве
године у Београду.

Учредникъ Милошъ Поповичъ.

Издано и печатано у Правителственой Книгопечатни у Београду.